

Édouard Levé
Autoportrait

Édouard Levé

Autoportrait

© Editions P.O.L, 2005.

Published by arrangement with Literary Agency "Agence de l'Est".

© Rubato, 2015

Translation © Veronika Matiašková, 2015

ISBN 978-80-87705-35-3

Jako dospívající jsem si myslel, že *Život, návod k použití*, mi pomůže žít a *Sebevražda, návod k použití*, mi pomůže zemřít. V zahraničí jsem strávil tři roky a tři měsíce. Raději se dívám doleva. Jeden můj přítel se vyžívá ve zradě. Konec cesty ve mně zanechává stejnou smutnou pachut jako konec románu. Zapomínám to, co se mi nelíbí. Možná, že jsem nevědomky mluvil s někým, kdo někoho zabil. Chodím se dívat do slepých uliček. Co je na konci života, mi nenahání strach. Doopravdy neposlouchám, co mi kdo říká. Divím se, že mi dají přezdívku, když mě sotva znají. Dochází mi pomalu, když se ke mně někdo chová špatně, natolik jsem překvapený, že se mi to děje: zlo je jistým způsobem neskutečné. Archivuji. Ve dvou letech jsem mluvil se Salvadorem Dalím. Soutěžení mě nepovzbuzuje. Přesně popsat svůj život by mi trvalo déle než jej prožít. Ptám se sám sebe, jestli se stanu reakcionářem, až zestárnu. Když sedím s holýma nohama na koženec, tak mi kůže neklouže, ale vrže. Podvedl jsem dvě ženy a řekl jsem jim to, jedné to

bylo jedno, té druhé ne. Žertuji o smrti. Nemám se rád. Necítím k sobě nenávisť. Nezapomínám zapomínat. Nevěřím, že existuje ďábel. Můj trestní rejstřík je neposkvrněný. Líbilo by se mi, kdyby roční doby trvaly týden. Raději se nudím sám než ve dvou. Prolézám pustá místa a obědvám v opuštěných hospodách. Co se týče potrawy, mám raději slané než sladké, syrové než vařené, tvrdé než měkké, studené než teplé, voňavé než bez zápachu. Nemůžu v klidu psát, pokud nemám v ledničce nic k jídlu. Snadno se obejdu bez alkoholu a bez tabáku. V cizině se ostýchám smát, když si můj společník mezi řečí řihne. Všimám si šedých vlasů u lidí, kteří nejsou ve věku, kdy by je měli mít. Je lepší, když nečtu odborné lékařské knihy, zvláště pasáže popisující příznaky některé nemoci: vidím pak, jak se ve mně množí do té míry, až zjistím, že tu nemoc mám. Válka se mi zdá tak neskutečná, že mi dělá problém uvěřit, že v ní bojoval můj otec. Viděl jsem člověka, jehož levá polovina tváře vyjadřovala něco jiného než pravá polovina. Nejsem si jist, zda mám rád New York. Neříkám „A je lepší než B“, ale „mám raději A než B“. Neustále porovnávám. Když se vracím z nějaké cesty, ta nejlepší chvílka není let letadlem ani příjezd domů, ale jízda taxíkem, která je obě spojuje: je to ještě cesta, ale už ne opravdu. Zpívám falešně, takže nezpívám. Protože jsem směšný, vypadám šťastně. Doufám, že nikdy nenajdu na louce ucho. Nemám slova raději než kladivo nebo šroubek. Neznám zelené chlapce. Ve výlo-

hách v anglosaských zemích čtu „sale“ po francouzsku. Nemůžu spát s někým, kdo se vrtí, chrápe, funí nebo shrnuje prostěradlo. Můžu spát v objetí s někým, kdo se nehýbe. Měl jsem nápad na Muzeum Snů. Mám tendenci z jazykové pohodlnosti nazývat „přáteli“ lidi, kteří jimi nejsou, nenacházím jiné slovo k označení těchto lidí, které znám, mám rád, ale s nimiž jsem nenavázal žádný zvláštní vztah. Když sedím ve vlaku proti směru jízdy, nevidím věci přicházet, ale odcházet. Nepřipravuji se na důchod. Myslím, že nejlepší částí ponožky je díra. Nevěnuji pozornost množství peněz na svém bankovním účtu. Moje bankovní konto je zřídka v červených číslech. *Šoa, Numéro zéro, Mobutu král Zairu, Pohotovost, Vězeňská hra a Dobyetí Clichy* mě poznamenaly víc než ty nejlepší fikce. Ready-made filmy Jeana-Marca Chapouila mě rozesmály víc než ty nejlepší komedie. Jednou jsem se pokusil spáchat sebevraždu, čtyřikrát jsem byl v pokušení se o ni pokusit. Vzdálený zvuk benzínové sekačky v létě ve mně vyvolává hezké vzpomínky z dětství. Těžko vyhazují věci. Jeden z mých předků měl mánii schraňovat věci; po jeho smrti se našla krabice od bot, na které hlásala krasopisně vyvedená cedulka: „Malé kousky provázku k ničemu.“ Nevěřím, že se moudrost moudrých ztratí. Plánoval jsem knihu jako muzeum domácího psaní, kam bych opsal rukou psané vzkazy neznámých lidí a roztřídil bych je podle druhu: oznámení o ztracených zvířatech, omluvy za nezaplacení parkovného

umístěné za stěračem a adresované dopravákům, hledání svědků, oznámení o změně majitele, vzkazy z kanceláře, vzkazy z domácnosti, vzkazy adresované pisateli. Když jsem poslouchal starce, jak mi vypráví svůj život, pomyslel jsem si: „Ten muž je muzeum sebe sama.“ Když jsem slyšel mluvit syna černého amerického vojáka a francouzské socioložky: „Tenhle muž je konfekce.“ Když jsem viděl bledého muže, pomyslel jsem si: „To je přízrak sebe sama.“ Moji rodiče chodili každý pátek večer do kina, dokud neměli televizi. Mám rád čistý zvuk papírového sáčku, ale ne šustivý zvuk polyetylénového sáčku. Stalo se mi, že jsem slyšel, ale neviděl padat ovoce z větve. Vlastní jména mě fascinují, protože neznám jejich význam. Mám jednoho přítele, který když pozve lidi k sobě na večeři, nenosí na stůl mísy, ale nosí naložené talíře jako v restauraci, takže není možné si přidat. Několik let jsem žil bez jakéhokoli sociálního pojištění. Mohu se cítit hůř s někým milým než s někým zlým. Moje špatné zážitky z cest jsou při vyprávění legračnější než ty dobré. Když mě nějaké dítě osloví „pane“, znejistím. Jak se přede mnou lidé milují, jsem poprvé viděl ve swingers klubu. Před ženami nemasturbuji. Masturbuji méně nad obrázky než nad vzpomínkami. Nikdy jsem nelitoval toho, že jsem řekl to, co si doopravdy myslím. Milostné příběhy mě nudí. Své milostné příběhy nevyprávím. Mluvím málo o ženách, s nimiž jsem, ale rád poslouchám přátele, jak mluví o těch svých. Jedna žena za

mnou přijela do daleké země po měsíc a půl dlouhém odloučení, nechyběla mi, pochopil jsem v několika vteřinách, že ji už nemiluji. V Indii jsem jednou v noci cestoval vozem s jedním Švýcarem, kterého jsem neznal, přejížděli jsme pláně v Kérale a já jsem mu o sobě řekl za několik hodin tolik, kolik jsem neřekl svým nejlepším přátelům za mnoho let, věděl jsem, že už ho nevidím, bylo to ucho bez následků. Někdy jsem podezřívavý. Pohled na staré fotografie mě vede k domněnám, že tělo se vyvíjí. Vyčítám to, co je vyčítáno mně. Nejsem lakomý, dobrou investici obdivuji. Mám rád některé uniformy, ne kvůli tomu, co představují, ale pro jejich funkční střídmost. Stává se mi, že oznámím nějakou dobrou zprávu, která se mě týká, někomu, koho mám rád, a s údivem si všimnu, že mi závidí. Nechtěl bych mít slavné rodiče. Nejsem hezký. Nejsem ošklivý. Z určitého úhlu, opálený a v černé košili, si mohu připadat hezký. Připadám si častěji ošklivý než hezký. Chvilé, kdy si připadám hezký, nejsou totožné s chvílemi, v nichž bych chtěl setrvat. Připadám si ošklivější z profilu než z anfasu. Mám rád své oči, své ruce, své čelo, svůj zadek, své paže, svou kůži, nemám rád svá stehna, svá lýtka, svou bradu, své uši, zakřivení vzadu na krku, svoje nosní dírky zespoda, na své pohlaví nemám názor. Mám nesouměrný obličej. Levá polovina mého obličeje se nepodobá pravé části. Líbí se mi můj hlas, když se probudím po alkoholovém večírku nebo když mám chřipku. Nic nepotřebuji. Nesnažím se svádět někoho, kdo

nosí korkové pantofle. Nemám rád prsty u nohou. Nejradši bych neměl nehty. Nejradši bych neměl vousy, abych je nemusel holit. Nevyhledávám pocty, nerespektuji hodnosti, jsem lhostejný k odměnám. Mám zálibu v podivínech. Sympatizuji s nešťastníky. Nemám rád paternalismus. Lépe se cítím se starými než s mladými. Můžu pokládat nekonečně mnoho otázek lidem, o nichž si myslím, že už je nikdy nevidím. Jednou si obuju černé koně a vezmu si na sebe oblek z fialového sametu. Odér moči mi připomíná staré časy, kdežto vůně vlhké hlíny mi nepřipomíná žádné zvláštní období. Nedokážu si zapamatovat jména lidí, kteří jsou mi představeni. Nestydím se za svoji rodinu, ale nezvu ji na své vernisáže. Často jsem miloval. Miluji se méně, než jsem byl milován. Divím se tomu, že jsem milován. Nepovažuji se za hezkého, dokud mě takovým neshledá nějaká žena. Jsem nárazově inteligentní. Moje zamilované stavy jsou si podobné a podobají se stavům ostatních lidí více, než se podobají moje práce sobě navzájem nebo pracím jiných. V neštěstí končící lásky nacházím něco příjemného. Nedělim se s nikým o výdaje. Jeden přítel mě upozornil na to, že jsem vypadal spokojeně, když ke mně hosté přicházeli, ale také když odcházeli. Častěji začínám, než dokončuji. Snáze přicházím k lidem, než od nich odcházím. Neumím přerušit řečníka, který mě nudí. U bufetů zdarma se epu k prasknutí. Trávím dobře. Mám rád letní déšť. Z neúspěchů ostatních jsem smutnější než ze svých. Z neúspěchů

svých nepřátel se neradují. Obtížně chápu, proč se dávají hloupé dárky. Dárky mi vadí, ať dávám, nebo dostávám, ledaže by byly trefné, což je málokdy. Láska mi přináší obrovské potěšení, ale zabírá moc času. Jako chirurgům skalpel odhaluje mé orgány, tak mě láska přivádí k mým dalším já, jejichž obscénní novost mě děsí. Nejsem nemocný. Nechodím k lékaři častěji než jednou ročně. Jsem krátkozraký a mám lehký astigmatismus. Nikdy jsem nepolíbil milenku před svými rodiči. Na Korsice mě jednou přátelé dotáhli na kolektivní úvod do podmořského potápění, jeden instruktor mě zavedl v několika vteřinách do šestimetrové hloubky, vešlo mi to levé ucho, když jsem se vrátil na povrch, neměl jsem smysl pro rovnováhu, od té doby vždy když přistáváme s letadlem, cítím, jako by mě v uchu dlobala jehla, dokud náhle vzduch neunikne bubínkem. Zním špatně jména květin. Poznám kaštanovník, lípu, topol, vrbu, smuteční vrbu, dub, kaštan, borovici, jedli, buk, platan, lísku, jabloň, třešeň, šerík, švestku, hrušeň, fíkovník, cedr, sekvoj, baobab, palmu, kokosovou palmu, korkový dub, javor, olivovník. Zním názvy, ale nepoznám: jasan, osiku, jilm, brslen, planiku, buřinku, katalpu. Měl jsem živorodky, parmičky, neonky, žlutočerně pruhovanou rybu dlouhou jako had a další akvarijní rybičky, jejichž jména jsem zapomněl. Měl jsem samičku křečka, jmenovala se Pirueta, protože měla ráda tyrkysové plastové kolo, v němž běhala tak rychle, že ji ten pohyb roztáčel kolem dokola.

Jedna kamarádka, co uměla špatně anglicky, slyšela „C'est quelque chose“ místo „Set in your shoes“ v písničce *Boogie Wonderland*. V temných uličkách někdy běžím. Jeden strýček se mnou hrál *Scorlipochon jedna dvě tři čtyři pět šest sedm osm devět deset*, musel jsem říct „Scorlipochon jedna dvě tři čtyři pět šest sedm osm devět deset“, zatímco on mi v tom bránil lechtáním. Jeden z mých strýců měl smysl pro skandál a hru, kradl v obchodech jen tak pro legraci, koupil *Hara-Kiri* a dal mi ho přečíst, předváděl na pláži mentálně postiženého, skočil s řevem a slintáním na jednu ženu, co se opalovala, kladl otázky z neexistujících slov farmáře v sousedství, volal telefonem neznámým lidem, že je na Orly čeká had, hrál v kasinu, dokud se nenechal dobrovolně a definitivně vyhodit, pokoušel se vyzvedávat v nočních klubech nájemné, které jeho otec vyhrál v pokeru, a končil ožralý, když mu mafiánští nájemníci pochlebovali šampaňským. Nehraji v kasinu. Přemýšlím, jak bych se asi choval na mučidlech. V muzeu se dívám na svět očima umělce, na ulici svými očima. Zním čtyři jména Boha. Jedna kamarádka mi řekla, že čtyři zívnutí jsou jako čtvrt hodiny spánku, často jsem to zkoušel, ale nikdy jsem nepocítil blahodárny vliv této rady. Zažil jsem teploty od minus pětadvaceti do plus pětáctýřiceti. Potkal jsem katolíky, protestanty, mormony, židy, muslimy, hinduisty, buddhisty, amiše, svědky Jehovovy, scientology. Viděl jsem zemi, hory a moře. Viděl jsem jezera, veletoky, řeky, poto-

ky, bystriny, vodopády. Viděl jsem sopky. Viděl jsem ústí, pobřeží, ostrovy, světadily. Viděl jsem jeskyně, kaňony, skalní věže. Viděl jsem pouště, pláže, duny. Viděl jsem slunce a měsíc. Viděl jsem hvězdy, komety, zatmění. Viděl jsem Mléčnou dráhu. Už mi není deset let. Nikdy jsem nevěřil, že se dá vidět dahu. Zajímalo by mě, jestli existují hanobitelé Satana a jestli je hanobení z jejich pohledu hřích, ale taky jestli je hříchem z pohledu Boha. Nestvůry mě zajímají. Když čtu „kód pin ok“, slyším „kód Pinoquet“. Samota mi dává stálost. Jedna přítelkyně mých rodičů zjistila ve svých padesáti letech, že loketní mazivo neexistuje. Nevěděl jsem, co mám říci, když se mě nějaký dospělý ptal: „A tahle lež má být pravda?“ Nutil jsem se do smíchu, když mi nějaký dospělý řekl: „Běž se podívat tamhle, jestli tam nejsem.“ Můj otec je směšný. Moje matka mě miluje, ale nezahluje. Objevil jsem, že se v malých bleděmodrých brožurkách pojednávajících o některých hříších, které mi dal jeden kněz před mojí první svatou zpovědí, aby mi pomohl si vzpomenout, co jsem tak mohl spáchat, vyskytují „prasácké obrázky“. Chodil jsem do školy, kde řádilo několik pedofilů, ale já jsem se jejich obětí nestal. Jednoho z mých spolužáků ve dvanácti letech sledoval starý muž až ke schoďišti a tam ho zatáhl do sklepa, aby ho mohl násilím líbat. Pes jednoho mého přítele znetvořil jeho nejlepšího přítele, když mu bylo čtrnáct let. Nezmeškal jsem žádné letadlo, které by pak za letu explodovalo. Málem jsem zabil tři spo-

Édouard Levé Autoportrét

Z francouzského originálu *Autoportrait*
vydaného nakladatelstvím P. O. L v Paříži roku 2005

přeložila Veronika Matiašková

Odpovědný redaktor Petr Janus

Obálka a grafická úprava OFICINA

Sazba JT

Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2015

Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s. r. o., České Budějovice

První vydání

ISBN 978-80-87705-35-3

RUBATO

Sarajevská 8, 120 00 Praha 2

www.rubato.cz

studio@rubato.cz

RUBATO

Vydali jsme
Jean Cocteau – Opium
Pascal Quignard – Terasa v Římě
Henri Michaux – Cesta nepoddajnosti
Elsa Aids – Trojjediný prst
Jak vznikla a hospodařila TJ Letové sporty Tleskač v Praze
Neviditelný výbor – Vzpoua přichází
Ch. Deloire, Ch. Dubois – Circus politicus
Peter Handke – Úzkost brankáře při penaltě
Peter Handke – Velký pád
Jan Smutný – Hmotný bod
Gianni Vattimo – Transparentní společnost
Antonio Di Benedetto – Zama
Gisèle Prassinós – Tvář s lehkým záchvěvem trápení
Umění protestu (Filip Pospíšil ed.)
Flann O'Brien – U ptáků plavavých
Eric Gill – Esej o typografii
S.d.Ch. – Fantom Morgalu
Maurice Blanchard – Koncert samoty
Michal Jurza – Evangelium zlořádu
Petr Steiner – Václav Havel a invaze do Iráku
Bruno Munari – Umění jako řemeslo
Gillo Dorfles – (Nová) móda módy
Elsa Aids – Nenávist
XXV. Výročí
Albert Cossery – Bohem zapomenutí lidé
Richard Hollis – Stručná historie grafického designu
S.d.Ch. – Divadelní Brno
Maurice Blanchot – Temný Tomáš
Daniel Raventós – Materiální podmínky svobody
S.d.Ch. – Sekundární trilogie
S.d.Ch. – Literárně-provozní trilogie
Édouard Levé – Sebevražda
Guillaume Apollinaire – Zahnávající čaroděj

Připravujeme

Albert Cossery — Hrdí žebráci

Frank Whitford — Bauhaus

Antonín Kosík — Insistence

Princezna Sapfó — Tutu

Wiener Gruppe

Georges Perec — Co je to tam vzadu na dvoře za kolo
s chromovanými řídítky?

Georges Perec — W aneb Vzpomínka z dětství

Georges Perec — Muž, který spí

Édouard Levé — Díla

Stefan Themerson — Generál Piesc / Kardinál Pölätü

Stefan Themerson — Záhada sardinky

Roberto Arlt — Sedm bláznů

Antonio di Benedetto — Tišitel

Giorgio Agamben — Oheň a příběh

Hugo Ball — Tenderenda fantasta

Hugo Ball — Flametti aneb O dandysmu chudých

Hugo Ball — Únik z času

Ghérasim Luca — výbor z díla

Jost Hochuli — Detail v typografii

Robin Kinross — Moderní typografie

Hans Richter — Dada: umění a anti-umění

Stanisław Ignacy Witkiewicz — Narkotika

William Morris — Užitečná práce versus zbytečná dřina